

Aprill on nagu pirtsakas naine – vahel kena, vahel kole, vahel koguni ohtlik

Jüri-, mahla-, nalja-, sula- ja tavalise teeninduse kuul võib esineda igasugust ilma päikesest äikeseni, lumesajust uputuseni.

AIN KALLIS
klimatoloog

See pilt on näiteks tehtud kaks aastat tagasi aprillis.

FOTO: LUGEJA FOTO

See tegelikult ongi aprilli tõeline pale, tavaliselt oodatakse ju sellelt kuult igasuguseid vempe – ikkagi naljakuu.

Ta on nagu aprilliilm, öeldakse **Lapimaal** pirtsaka naise kohta – vahel kena, vahel kole, vahel koguni ohtlik.

“Poleks see ju õige **jürikuu**, kui **ilm** sujuvalt ja kindlalt sooja suunas liiguks,” kommenteeris ilmakäiku kunagi kolleeg **Taimi Paljak**.

Kõige kehvem kevadkuu

Aprilli võib õigusega nimetada ka kõige kevadisemaks kevadkuuks – kliimaatiline varakevad (lume sulamisega) algab keskmiselt 1. aprillil ja “päris” kevad (ööpäevane keskmine temperatuur ületab püsivalt +5 kraadi) 22. kuupäeval.

Harva juhtub jürikuu olema isegi suvine, nagu 2000. aastal. Sellal lõppesid öökülmad Tartumaal juba 7. aprillil ja kliimaatiline suvi (ööpäeva keskmine temperatuur püsis üle 13°) kestis 19. aprillist peaaegu kuu lõpuni.

Kundas mõõdeti 24. kuupäeval Eesti aprillikuu tiptulemuseks 27,6° õhusooja, Tartu kuu keskmine õhusoo on kogu vaatlusreas (alates 1866. aastast) oma 9,3 kraadiga konkurentsilt esikohal (Eesti keskmine oli 7,7°).

Aga nagu vanarahvas teadis – kui jüri toob roheline, sööb mai selle ära. Ning – aprillis ilus ilm, mais nutab rahva silm! Ka tollel 2000. aastal hävitasid tugevad, maapinna kohal kuni –9 kraadised öökülmad aednike-talunike töövilja. Kõigele krooniks sadas 29. mail Tartu- ja Jõgevamaal rekordrahet (terad seitsme cm suurusel!), mis mõlkis autosid ja kahjustas viljapõlde.

Aprilli külmarekordeist tuleb mainida 1956. aasta 4. kuupäeval Narva-Jõesuus mõõdetud –25,1° ning üpris karmi 1881. aastat, kui Pärnu kohta arvutati kuu keskmiseks õhusoojaks vaid –3,1°.

Neid jürikuid, kui lumi püsis maas maini, leidub palju. Viimasel poolsajandil on lume paksus küündinud Mauril Haanjamaal ja Jõhvis 77, Väike-Maarjas 64 sentimeetrini.

Muide, aprillis sadav lumi käivat septembri sõnniku ette, sest helbed sisaldavad hulgaliselt lämmastikku.

Kuigi tavaliselt on tuisukuud talvel, on esinenud seda ilmanähtust ka kevadel: 1988. aasta 22. aprillil algas lumesadu ja tuisk, mis vältas nädalapäevad, hukkus hulgaliselt varajasi rändlinde – lumi katab maad, kust sa süüa saad?

Kauge 1884. aasta aprilli keskel sadas Jüri kihelkonnas nii paksu lund, et ühe talu väljakaevamiseks kulunud kaks päeva!

Milline on siis keskmine aprillikuu? **Ilmateenistuses** on kogu Eesti territooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks ehk normiks (aastaist 1981–2010) kevade teisel kuul arvatud 4,6°.

Pärast lume sulamist muutub kõige soojemaks piirkonnaks Lõuna-Eesti (kuu keskmised Võrus 5,9 ja Valgas 5,7°). Märksa jahedam on kevadel mere või jääkattes Peipsi ääres (Sõrve, Ristna ja Tiirikoja 3,7°).

”Normaalsest” naljakuust

Keskmiselt sajab sel kuul vihma (ka lund ja muud talvisemat kraami) 31 mm – kõige kuivem kuu aastas. Märjem on Pärnus, Viljandis ja Türil (36–37 mm), kuivem Kundas (25 mm). On aastaid, mil valab alla kolmekordse portsu vihma (132 mm Pärnus, 1977) või kui jäädakse päris kuivale (0 mm Sõrves, 1987).

Keskmine lumepäevade arv aprillis on 4,7 (1996. aastal aga 15,7 päeva).

Tuule keskmiseks kiiruseks on arvatud 3,5 m/s, tuulisem on saartel (Vilsandil ja Sõrves 5,5 m/s), vaiksem Valgas (2,3 m/s).

Päikesepaistet jagub meile kesketlābi 193 tundi ehk 11% aastasest hulgast, enam Vilsandile (212 tundi), vähem Kuusikule (181 tundi).

Kui paistab kõrvetav päike, lõõtsub tuul, õhk on kuiv ja tolmune, saame veidi aimu kõrbekliimast – kuumal aprillikuul nagu 2000. aastal Sahara omast, kõledal 2007ndal aga Gobist.

26. aprillil 2014. aastal mõõdeti Pärnu-Sauga ilmajaamas suhteliseks õhuniiskuseks krõbekuiv näit – 7%!

Sellistel aegadel võib Eestimaal näha ka kuradeid. Üks tolmukurat külastas 2008. aasta jüripäeval Paidet.

Lõpuks ilmavaatleja **Friedrich Reinhold Kreutzwaldi** märkmed 1844. aastast: “Pärast seda, kui 1. skp. (13.04. ukj.) soe vihm saanisõitjatele karmi põhireegli kehtestas ja vankrisõiduks teatud väljavaadet pakkus, jäi edasiseks kevade tööks päikest paista lasta ja niimoodi talvise külalise oma kõige kindlamates asukohtades hirmust higistama ajas. Vesi auras uskumatu kiirusega ära ja lasi “neil kõrgustel veeprohveteitel” kuival istuda.” (Das Inland, 1844.)